

TRACE

**Traditional Children's Stories for a Common
Future**

Zvezdani tramvaj

Juris Zvirgzdiņš

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Dacīte je cijelu noć nemirno spavala, vrtjela se s jedne strane na drugu, čas joj je bilo hladno, čas vruće, iznenada bi se njezina mala deka smotala poput prave paukove mreže, a onda bi joj cijela pobjegla pod noge. Mikus, njezin voljeni plișani medo, koji je obično spavao pored nje na jastuku, otkotrljao se na pod s glasnim treskom, a kada ga je podignula, zatrepao je prijekorno svojim okruglim crnim očima.

Napokon je svanulo jutro. Kuća je bila tiha, jako, jako tiha. Njezini su roditelji spavali kao da je danas običan dan, ali Dacīte je znala da je napokon došao dan VELIKE SVEČANOSTI! Svi u njezinoj grupi u vrtiću su o tome govorili, organizirano je natjecanje u crtanju na kojem su Dacīte i njezina najbolja prijateljica Ingrid podijelile prvo i drugo mjesto. Ingrid je vodenim bojama nacrtala latvijsku zastavu i tri zlatne zvijezde, iako to uopće nije tako lagano, a Dace je nacrtala panoramu Rige sa svim crkvenim tornjevima i svečanim pozdravom.

Dacīte je na prstima otišla u kupaonicu i oprala se, oprala je čak i uši i zube. Kakve to ima veze ako ju nitko ne vidi? Ali Mikus? Gledao ju je svojim bistrim okruglim očima.

Mama i tata su i dalje hrkali u svojoj spavaćoj sobi. Kako mogu tako dugo spavati na tako važan dan? Naravno, mogla je nešto baciti na pod s glasnim treskom – onako, slučajno, ali što? Ne, bolje ne! Što ako se njezini roditelji razljute? To se već ranije znalo dogoditi i Dacīte to uopće nije voljela.

Napokon su se probudili i svi su zajedno doručkovali – jeli su vrući tost sa sirom i pili kakao. Dace je stavila zdjelicu s medom pred Mikusa, ali medo nije ništa pojeo, možda je bio uzbuđen – HOĆE LI IĆI ili NEĆE, HOĆE LI ga uzeti sa sobom – ili možda NEĆE?

Dacīte je prebiralala po knjigama. Jedna je bila predebela, druga pretanka, čak i ona koju su Mikus i ona najviše voljeli – ona o mačkovom mlinu, koju su čitali i ponovno čitali nije ju danas uopće zanimala... Svako malo bi otrčala prema prozoru. Pa ipak mora vidjeti pada li još uvijek kiša. Možda je kiša prestala?

I tako je prošao dan i došla je večer. NAPOKON! Dacīte više nije mogla izdržati. Dojurila je u sobu svojih roditelja. Nevjerojatno – čak i na današnji dan oboje su sjedili za svojim računalima.

„No dakle, što ti je na umu, moja velika kćeri?“ okrene otac glavu.

„Idemo?“ Dacīte je gotovo zamuckivala od uzbuđenja.

„Kuda idemo?“ upita tata.

„Pa gledati v-a-t-r-o-m-e-t! Na obali! Obećali ste mi!“ i onda je zaplakala.

„Ne znam, možda...“ tata pogleda mamu.

„Ali obećali ste mi!“ uporna je bila Dacīte.

„Znaš, htio sam još malo raditi...“

Osjećalo se da je ovo za tatu neugodna situacija. To se uvijek moglo primijetiti.

Dacīte pogleda prema mami.

„Znaš Dacīte...“ mama je tražila prave riječi. „Možda je bolje da ostanemo kod kuće. Nedavno si bila prilično bolesna...“

„Bila sam bolesna ali sad sam potpuno zdrava! I idem u vrtić! A danas će biti vatromet!“ sada je uspjela izgovoriti ovako tešku riječ bez poteškoća.

„Ali vatromet možemo gledati na televiziji, a zamisli samo – bit će velika gužva, jako puno ljudi...“

Bilo je jasno da njezini roditelji nemaju namjeru nikuda ići.

„Onda idem sama!“ izjavila je Dacīte. Naravno, bilo joj je jasno da joj neće dozvoliti da izađe sama tako kasno navečer.

Sada bi bilo pravo vrijeme da zaboravi kako je već velika djevojčica i počne plakati, ali...

A onda se začulo zvono – čak dva puta. Evo bake!

Dacīte odjuri do vrata. I doista, bila je to njezina draga baka!

„Zar si plakala?“

Da, baki nikada ništa ne promakne.

„Pa, samo malo... Znaš, oni ne idu nikuda...“

„Hajde, hajde... Vidjet ćemo još!“! pogladila je unuku po glavi.

Ostalo je tajnom što je baka rekla njezinim roditeljima. Trenutak kasnije se vratila i rekla:

„Idemo nas dvije! Brzo se odjeni!“

Draga, mila baka! Dacīte poskoči visoko u zrak s obje noge, da ima četiri noge poput Mikusa, poskočila bi na sve četiri! Ići će!

Dok su baka i njezini roditelji pili čaj, Dacīte je već odjenula jaknu, Mikusa je stavila u džep ali tako da može sve vidjeti i čuti. Ovaj se put činilo kao da su se i vezice na njezinim čizmama same zavezale.

Kad su već stajale na pragu čule su mamina upozorenja da se ne izgube u velikom mnoštvu ljudi. A onda je, držeći baku za ruku, Dacīte ušla u dizalo. Za nekoliko minuta stigle su na autobusnu postaju.

A onda, kao da se pojavio nikuda, tramvaj se zaustavio na rubu nogostupa. Bio je to onaj divni stari tramvaj u kojem se Dacīte već jednom vozila. Ali – nešto je bilo potpuno nemoguće! Ovdje nije bilo tramvajskih tračnica, a tramvaji obično voze po tračnicama i spojeni su s električnim vodom ili možda nebom pomoću dugih rogova koje sličje leptirima...

Kroz prednja vrata tramvaja pojavi se glava vozača, ukrašena velikom srebrnastom bijelom bradom kakvu je Dacīte vidjela samo u filmovima i knjigama. Na bradi su sjajili neki neobični znakovi. Pjevnim glasom pozvao ih je da se popnu u kola: „Hajde, hajde, uđite lijepe djevojke...“ Dacīte nije čula kraj pjesme.

Vozač je onda zazvao glasnije, istim pjevnim glasom:

„Svi su dobro došli! Molim uđite!“

Neki su putnici već sjedili u kolima, a nekoliko je djece sjedilo na njihovim krilima. Vrata su se zatvorila i čarobno je putovanje započelo.

Tramvaj bi se povremeno zaustavio i jedan ili više putnika bi ušlo.

„Pogledaj!“ baka stavi ruku na Dacītino rame.

„Evo Bille i njezine bake! One uvijek i svuda idu pješice!“

„Bille?“ Dacīte nije razumjela.

„Bille je mala djevojčica, baš kao i ti, samo iz knjige Vizme Belševice . Pročitat ćeš ju kad kreneš u školu.

Dacīte se zamisli. Zašto da čeka cijelu godinu da pročita knjigu o djevojčici čije ime zvuči poput zvona, kad već sada zna čitati? Otići će u knjižnicu i već sutra posuditi knjigu!

Tramvaj se zaustavi, a u njega uđe muškarac u dugom crnom kaputu, sa šeširom na glavi.

„Aleksandrs Čaks glavom i bradom!“ najavi vozač tramvaja.

Putnici su ostali bez daha – zar pjesnik osobno!

„Zar me mlada dama ne prepoznaje?“ pjesnik je prišao k Dacīte.

Dacīte je šutjela. Vjerojatno je vidjela ovo lice, ali gdje točno?

A onda je pjesnik skinuo šešir.

„Baš kao električna žarulja, zar ne?“

„Da, prepoznajem te! U našoj je školi tvoj spomenik. Ali prikazana je samo glava...“

„Pa evo me sada ovdje, osobno.“

„Ali, nitko mi neće vjerovati da sam vas srela...“ sramežljivo šapne Dacīte.

Čaks otkopča kaput, uzme mali blok i crno nalivpero iz unutrašnjeg džepa. Upita Dacīte kako se zove, zabilježi nešto u blok i dade ga djevojčici zajedno s nalivperom. Dacīte najprije podigne pogled prema baki. Mogu li to uzeti? Baka je samo kimnula.

„Hvala vam...“ šapne Dacīte, stavi oba blaga u unutarnji džep svoje jakne i pažljivo povuče zatvarač.

Tramvaj se opet zaustavi i u njega uđe još jedan muškarac.

„Ovo je Kārlis Skalbe“ tiho šapne baka.

„Kārlis Skalbe! Upravo onaj koji je napisao knjigu „Macin mlin“!

Pisac sjedne nasuprot njima.

Što to nije razumjela? Iz pjesnikova džepa gledala ju je BIJELA MACA.

„Mogu li je pomaziti?“ Dacīte je ispružila ruku.

„Naravno, samo izvoli!“ Kārlis Skalbe joj se ljubazno nasmiješi.

Dacīte je milovala macu. Maca (kako je samo bila bijela i pahuljasta!) je promatrala djevojčicu i počela presti: PRR, PRR, PRRRR.

Mikus se počeo vrpeljiti u njezinom džepu što je značilo:

„Pusti me van!“

Dacīte izvuče Mikusa i približi ga maci. Oni su se onjušili, a onda su spojili šape, izgleda da su se dopali jedno drugom.

Tramvaj se zaustavio i vozač reče: „ODREDIŠTE!“

Svi su izašli van. Sipila je lagana kišica. Latvijska zastava se vijorila na kuli dvorca. U podnožju visokog zida, plamičci malih svijeća treperili su na vjetru. Mama je bila u pravu, pomisli Dacīte, bilo je strašno puno ljudi. Primakla se bliže baki.

„Gledaj dolaze Rainis i Aspazija !“ baka je okrenula Dacīte prema Starom gradu, ali bilo je prekasno, pjesnici su već nestali u vrevi.

Nekoliko ljudi na pozornici je držalo govore, ali bilo ih je teško čuti jer je vjetar s rijeke Zapadne Dvine odnosio njihove riječi u daljinu.

Začula se glazba i svi su zapjevali latvijsku himnu „BOŽE BLAGOSLOVI LATVIJU!“

Baka i Dacīte su također pjevale.

Odjednom Dacīte začuje poznati glas: „Gledaj gore, pogledaj nebo! Bio je to vozač tramvaja, a iza njega... o Bože!“

Malo iznad Zapadne Dvine, visoko na nebu, kroz oblake su se magloviti likovi pomicali ovamo – sijedi muškarci, djeca i žene.

„To su naši junaci, oni koji su pali za slobodu Latvije. Strijelci iz borbi za slobodu, narodni partizani, izbjeglice, oni koji se više nisu nikada vratili u rodnu zemlju... Evo pukovnika Kalpaksa , Elze Ziglevice, ona je poginula od neprijateljskog metka upravo tu na obali Zapadne Dvine u studenom 1919., evo Hermine Purina koja je dala svoj život braneći latvijsku granicu od napada Crvene armije 1940., u noći s 14. na 15. lipanj. Svi oni koji su poginuli s riječju „Latvija“ na usnama... Oni koje je dotaknula vječnost... Aleksadrs Čaks pognuo je glavu odajući im počast... Sjećajte se svih njih!“

Dacīte je hvatala dah, ganuta do suza. I Mikusu je niz obraz kliznula suza, ali to je možda bila i kapljica kiše...

Započeo je dugo očekivani vatromet. Prekrasni cvjetovi u svim duginim bojama ukrašavali su nebo, promatrači su pljeskali i vikali „Hura“ do zadnje rakete.

A onda su magloviti likovi nestali. Ponovno se začula latvijska himna i ljudi su se polagano počeli razilaziti. Samo su svjetla svijeća nastavila treperiti usprkos vjetru.

Sljedećeg jutra, još prilično pospana, Dacīte se nije mogla sjetiti kako su ona i baka došle kući. Možda autobusom, ili su možda pješačile? Što se jučer dogodilo? I tko sad može reći – je li to bio san ili stvarnost?

A onda je Dacīte u čudu otvorila oči – Mikus je sjedio na stoliću kraj kreveta, a kraj mede je bio blok za bilješke koji je darovao Aleksandrs Čaks, a u šapama je držao crno nalivpero s natpisom MONTBLANC.

Radio u kuhinji je bio upaljen još od jučer i na njemu je svirala himna „BOŽE BLAGOSLOVI LATVIJU!“